

N:o 33.

Af herr **Hildebrand**, om revision af gällande bestämmelser angående försäljning af vin och starkare maltdrycker i stad.

Allt arbete till nykterhetens främjande bör vara fullt genomtänkt och fullt planmässigt, så att den ena åtgärden ansluter sig till den andra, alla tillhopa bildande ett systematiskt helt. I en annan motion söker jag klargöra den punkt, till hvilken nykterhetsrörelsen i stort sedt kommit här i landet och tillika angifva den närmaste tidens antagligaste utveckling. Af där angifna skäl ser jag icke den rena förbudspolitikens välsignelser, men håller dock före, att man noga bör studera liknande rörelser och företeelser i andra länder (se motion n:o 28) och i tid bereda sig på konsekvenserna af en fortsatt vetorörelse inom kommunerna (se ofvan nämnda motion n:o 28), samt också söka stärka och utveckla det inhemska system, som vi redan äga i göteborgssystemet.

Allt arbete i nykterhetens tjänst går ytterst ut på att förhindra omåttligt förtärande af spritdrycker. Den ene ser den enda vägen därtill i allmänt förbud för hela landet eller för kommunen. Den andre anser bättre att reglera spritdrycksförsäljningen. På den senare vägen har man slagit in i fråga om brännvinsförsäljningen: antalet utskänkningsställen har minskats, särskildt i storstäderna, brännvinets alkoholhalt har nedsatts och flere andra restriktioner fastställts. Men bränvinet är ej den enda rusgifvande drycken. Vinkonsumtionen är jämförelsevis liten, hvarför man ej synes behöfva taga annan hänsyn till vinet än såsom i försäljningshänseende likställdt med ölet. Större betydelse har detta och öfver hufvud taget *de starkare maltdryckerna*.

Följande tabell synes belysande nog:

Konsumtionen af alkoholhaltiga drycker inom landet åren 1861—1905.

Medeltal pr år (respektive redovisningsår).

År	Brännvin och sprit å 50 % alkohol. Liter pr inv.	Vin. Liter pr inv.	Maltdrycker (utom svagdricka). Liter pr inv.	Ren alkohol i liter pr inv.		
				i brännvin och sprit.	i vin.	i maltdrycker (utom svagdricka).
1861—65	10,7	0,4	11,2	5,34	0,04	0,45
1866—70	8,7	0,4	10,7	4,35	0,04	0,43
1871—75	11,8	0,8	15,1	5,92	0,08	0,60
1876—80	10,1	0,7	17,3	5,05	0,07	0,69
1881—85	8,0	0,7	18,9	4,02	0,07	0,75
1886—90	7,1	0,5	23,2	3,57	0,05	0,93
1891—95	6,9	0,6	26,0	3,34	0,06	1,04
1896—1900	8,1			4,05		
1901—05	7,6			3,8		
1903—04			26,7			1,07
1904—05			28,9			1,16

Anm.: Först från 1903—04 finnas officiella siffror för starkare maltdrycker. Siffrorna till 1895 äro hämtade ur bilaga 1 till »Underdånigt betänkande af kommittén för revision af gällande stadganden angående försäljning af vin och maltdrycker m. m.» (1900). Tilläggsiffrorna för brännvin etc. äro officiella. Siffrorna för ren alkohol efter 1895 äro uträknade efter samma grunder som i nämnda tabell.

Denna tabell är ganska märklig. Brännvinet (reduceradt till viss alkoholhalt) visar ganska lika, tidtals sjunkande siffror, under det att ölets konsumtion hastigt sväller ut.

Nu synes det vara tämligen klart, att, liksom allt för starka restriktioner vid utskänkningen af brännvin öka literförsäljningen, så kan en starkt tillbakahållande brännvinsförsäljningspolitik drifva upp ölkonsumtionen. Om göteborgssystemet i en stad inskränker krogarnas antal, blir dock siffran för ölkaféer och ölförsäljningsställen lika eller ökas. Vill man inskränka alkoholkonsumtionen i dess helhet, så måste man vidtaga någon kompletterande åtgärd rörande ölet, ty det nuvarande försäljningssystemet är halft.

En åtgärd, som, teoretiskt sedt, ligger nära till hands, är eliminerandet i största möjliga utsträckning af det egna intresset vid *ölförsäljningen*, det vill säga ölets indragning under ett system, som liknar göteborgssystemet. Frågan är endast *om* och *i hvilken utsträckning* en sådan anordning är praktiskt möjlig.

Frågan har tidigare varit före vid Riksdagen. Så framlade hr Wieselgren en motion vid 1896 års riksdag, däri han föreslog en skrivelse till Kungl. Maj:t med hemställan om utredning, huruvida icke gällande bestämmelser angående försäljning af vin och maltdrycker *i stad* må kunna så förändras, att sagda försäljning i den omfattning, som på grund af förhållandena prövas nödig, må kunna öfverlåtas å bolag, som bildats för att i sedlighetens intresse ombesörja brännvinsförsäljningen inom staden och fått rätten härtill åt sig öfverlåten.

Motionären tänkte sig således, att samma bolag skulle handhafva brännvins- och ölförsäljningen. »Såsom ledande grundsatsar vid utförandet af en så beskaffad åtgärd bör dock, efter min åsikt, bestämmas, att bolag, som fått sig detta uppdrag lämnadt, icke må i samma lokaler genom samma föreståndare eller ens i samma hus utöfva försäljning af båda dryckerna, utan tvärtom tillförbindas att fullständigt särskilja brännvinsförsäljningen från ölförsäljningen, så att brännvin icke tillhandahålles på ölkrogen och heller icke öl å brännvinskrogen; att räkenskaperna för de båda försäljningsslagen hållas sins emellan fullkomligt åtskilda; samt att särskilda bestämmelser meddelas rörande användningen af den på ölförsäljningen uppstående handelsvinst, hvilken jag anser icke borde få användas för andra syften än sådana, som direkt tjäna de obemedlade klassernas intressen. Jag tänker härvid främst på åtgärder, som gagna deras barn, såsom t. ex. anordnandet af arbetarbostäder, hvilkas betydelse för ett verkligt hemlif bland dessa klasser lätt torde kunna förstås, uppfostringsanstalter för vanvårdade barn, likasom ock andra förfoganden, genom hvilka en klartänkt människokärlek vet att tjäna både samtidens och framtidens välförstådda bästa.»

Första Kammarens tillfälliga utskott (n:o 1) hemställde om bifall till motionen. Kammaren afslog den dock, hvarmed frågan för den gången var fallen.

I januari 1902 hölls på inbjudan af *Svenska nykterhetssällskapet* en konferens, vid hvilken närvaro representanter för detta sällskap (bland andra generaldirektören och ledamoten af Riksdagens Första Kammare S. Wieselgren och nuvarande ledamöterna af Riksdagens Andra Kammare direktör

E. Beckman och biskop K. H. Gez. von Schéele) samt *Världsgoodtemplarorden* (ordenschefen, ledamoten af Riksdagens Andra Kammare W. Styrlander och redaktören och ledamoten af Riksdagens Andra Kammare O. Eklund), *Nationalgoodtemplarorden*, *Templarorden* (ordenschefen E. Ekman och ledamoten af Riksdagens Andra Kammare J. Eriksson i Vallsta) och *Sveriges blåbandsförening* (redaktören och ledamoten af Riksdagens Andra Kammare J. Byström) och där enhälligt uttalades såsom önskemål:

»att försäljningen af de starkare maltdryckerna ordnas i enlighet med det så kallade göteborgssystemet och att genom lag stadgas, att därvid uppkommande penningevinst i sin helhet brukas för dryckenskapens bekämpande, exempelvis, bland annat, genom beredande af egna hem för våra arbetare.»

Vid 1904 års riksdag var frågan åter före. Andra Kammaren beslöt enhälligt ingå till Kungl. Maj:t med begäran om utarbetande och framläggande för Riksdagen af en lag med, bland annat, bestämmelsen, att äfven handeln med vin och starkare maltdrycker kunde få öfverlåtas åt bolag, stiftadt endast i sedlighetens intresse. Första Kammaren gillade väl syftet, men ville likväl ej biträda beslutet, enär kammaren antog, att Kungl. Maj:t äfven utan påminnelse af Riksdagen skulle låta verkställa en omarbetning af hela maltdrycksförfattningen i anslutning till brännvinsförsäljningslagen.

Genom 1905 års lagstiftning blef frågan icke löst.

Redan i februari samma år upptogs den vid tredje allmänna mötet mellan ombud för utskänkningsbolagens styrelser. Visserligen framhöllos åtskilliga svårigheter för tankens realiserande, beroende bland annat därpå, att ölet ej allenast vore en rusdryck utan äfven i stor utsträckning en med måtta njuten dryck i hemmen; den konsumerande allmänheten vore van vid flere olika sorter och tillverkningar, hvartill kommer att ett stort antal personer genom ölhandelns monopoliserande skulle beröfvas sin viktigaste inkomst.

Mötet beslöt öfverlämna frågan till utredning af förtroendenämnden.

Vid nästa allmänna möte, i november 1908, förevar frågan till ny behandling, nu på grundvalen af ett positivt förslag af förtroendenämnden. Ur den föreslagna formuleringen af 14 och 15 §§ i kungl. förordningen angående försäljningen af vin och öl må följande bestämmelser återgifvas (med några af mig gjorda kursiveringar):

14 §.

1. Uppstår i stad fråga att åt särskildt inom staden uteslutande för ändamålet bildadt bolag öfverlåta all den utskänkning, försäljning och afhämtning af vin och öl, hvartill tillstånd kan meddelas enligt 7 och 13 §§, må förslag där-om väckas hos stadsfullmäktige eller, där sådana ej finnas, hos allmänna rådstugan. Stadsfullmäktige eller allmänna rådstugan fatte därefter för sin del beslut i ärendet. Bifalles förslaget, skola stadsfullmäktige eller allmänna rådstugan tillika bestämma antalet försäljningsställen dels för utskänkning och dels för försäljning till afhämtning äfvensom där så anses nödigt, i hvilken trakt af staden hvarje försäljningsställe må finnas, och skall magistraten med eget utlåtandet i ärendet underställa beslutet Kungl. Maj:ts befallningshafvandes pröfning. Medgifver Kungl. Maj:ts befallningshafvande den ifrågavarande handelns upplåtande åt bolag, må försäljningsställes antal ej sättas högre än det af stadsfullmäktige eller allmänna rådstugan beslutade, och skall Kungl. Maj:ts befallningshafvandes beslut innehålla bestämmelse om tiden för rättigheternas upplåtande, hvilken tid må utgöra högst tre år. — — —

2. Den utskänkning och försäljning till afhämtning af vin och öl, som i 1 mom. afses, må icke mellan flera bolag fördelas. — — —

3. Bolag, som i denna § omförmåles, skall hafva till ändamål endast att i sedlighetens intresse ordna och handhafva utskänkningen och försäljningen till afhämtning af vin och öl inom staden, dock vare bolaget obetaget att *därjämte hålla världshusrörelse utan försäljning af vin eller öl*. Bolaget må icke afse vare sig att bereda delägarna vinning utöfver årlig ränta med högst fem procent å de af delägarna tillskjutna kontanta medel eller att ekonomiskt tillgodose andra allmänna ändamål än som i 14 mom. här nedan åsyftas.

6. Bolags delägare skola vara minst nio, af hvilka åtminstone sex böra vara boende å den ort, där bolagets styrelse har sitt säte. Bolagets styrelse skall bestå af fem ledamöter, af hvilka tre utses af delägarna i bolaget, en af Kungl. Maj:ts befallningshafvande och en af stadsfullmäktige eller, där sådana ej finnas, allmänna rådstugan.

8. Granskning af bolagets förvaltning och räkenskaper skall hvarje år i mars eller april månad å dag, som af Kungl. Maj:ts befallningshafvande bestämmes, ske för näst föregående försäljningsår af tre revisorer, af hvilka två utses af Kungl. Maj:ts befallningshafvande och en af stadsfullmäktige eller, där sådana ej finnas, allmänna rådstugan. — — —

10. Om ansvarsfrihet för bolag beslutar Kungl. Maj:ts befallningshafvande. Vägras ansvarsfrihet skola skälen därtill uppgifvas i beslutet.

12. (Bolaget kan på visst sätt till annan öfverlämna utskänkings- eller försäljningsrätt.)

13. Bolag, som jämlikt denna § fått öfvertaga all utskänkning och försäljning till afhämtning af vin och öl, skall för det ändamål, som sägs i 14 mom. här nedan, afstå hela den nettovinst, som uppkommit af all den rörelse, bolaget idkat, utan afdrag af de afgifter, bolaget uppburit på grund af öfverlåtelse af försäljningsrättighet enligt 12 mom. Bolaget åligger att inom mars

månads utgång efter försäljningsårets slut hafva till vederbörande aflämnat nyssnämnda afgifter för öfverlättna rättigheter samt nettovinsten; *skolande dessa medel aflämnas till statskontoret.* — — —

14. De afgifter och den nettovinst, hvarom i 13 mom. förmåles, skall statskontoret afsätta för att användas till främjande af nykterhet och motarbetande af dryckenskapens följder.

15 §.

1. Den, som äger att till afhämtning försälja vin eller öl, vare jämväl berättigad att från försäljningsstället på rekvisition försända dem till köpare; dock må vid sådan försändning dryckerna ej aflämnas annat än inomhus till därstädes boende, vid järnvägsstation eller å fartyg, och skall den, som forslar dem, vara försedd med en af säljaren eller hans befullmäktigade ombud utfärdad och underskrifven förteckning, upptagande, särskildt för hvarje köpare, dennes namn, det ställe där och dagen när dryckerna skola aflämnas samt den försända myckenheten. Såsom ombud, hvarom nyss är sagdt, må ej den, som forslar dryckerna, användas. Nämnda förteckning skall på anfordran af krono- eller polisbetjänt, ledamot af kommunalnämnden eller af kommunalnämnden utsedd person uppvisas.

2. *Försäljning genom kringföring af vin eller öl må af den, som dryckerna tillverkat, bedrifvas i stad, dock endast inomhus och till därstädes boende.* — — —

Förslaget till lagparagrafer åtföljes af en motivering, som jag tillåter mig anföra i sin helhet såsom ganska upplysande:

»Det torde få anses uppenbart, att bolagssystemet icke genast från början bör å vin- och ölhandeln tillämpas i hela den vidsträckta omfattning, hvari det samma nu användes för detaljhandeln med brännvin. Till denna sistnämnda ståndpunkt har systemet kommit efter åtskilliga utvecklingsstadier, till hvilka det endast småningom framskridit i den mån erfarenheten ådagalagt behof af ett vidgadt utrymme för systemets herravälde öfver brännvinshandeln, och förtroendenämnden föreställer sig, att det vore bäst iakttaga samma varsamhet jämväl hvad vin- och ölhandeln angår.

Den begränsning, som i främsta rummet synes förtroendenämnden nödvändig härutinnan, är att det tillsvidare endast blir *i stad* som vin- och ölhandeln upplåtes åt sådant bolag, hvarom här är fråga, och äfven detta beroende i första hand på vederbörande kommunalstyrelsens beslut. Som bekant var det först genom 1905 års brännvinsförsäljningslag som bolagssystemet gjordes obligatoriskt för städerna och delvis obligatoriskt infördes på landsbygden. När frågan om denna reform behandlades i Riksdagen, uttalades, särskildt hvad landsbygden angår, betänkligheter däremot af flera framstående riksdagsmän med ojäfaktig kompetens att bedöma hithörande förhållanden, och då den omförmälda, genom 1905 års lag tillkomna nya ordningen ej varit gällande längre tid än från den 1 oktober 1907 i städerna och från den 1 november samma år på landet, saknas

ännu så godt som all erfarenhet om dess verkan. Försiktigheten synes därför förtroendenämnden bjuda, att man vid vin- och ölhandels reformering i nu ifrågakämd riktning icke går längre, än att denna handel, i hvad angår den territoriella omfattningen af bolagssystemets tillämpning därå, kommer i samma ställning, som brännvinshandeln i motsvarande afseende intog närmast före 1905 års förändring, så att, med andra ord sagdt, bolagssystemet för närvarande icke införes å landsbygden och blott fakultativt föreskrifves för städerna.

På grund af den mening, förtroendenämnden sålunda hyser i fråga om den begränsning, hvarinom bolagssystemet tillsvidare bör tillämpas på handeln med vin och öl, utgöra de bestämmelser, som efter nämndens förslag skulle införas i vin- och ölförsäljningsförordningens 14 §, delvis en kombination af de motsvarande stadganden om brännvinsförsäljningsbolag, som förekomma i den numera upphäfdade kungl. förordningen angående villkoren för försäljning af brännvin och andra brända eller destillerade spirituösa drycker den 24 maj 1895 och kungl. förordningen angående försäljning af brännvin den 9 juni 1905. Af dessa två bestämmelsegrupper har den sistnämnda blifvit i förslaget upptagen i den mån sådant låtit sig göra med iakttagande af den begränsning, hvarom ofvan förmäles, och de öfriga afvikelser från 1905 års förordning, nämnden funnit nödiga eller eljest lämpliga.

En af dessa afvikelser innefattas i det föreslagna medgifvandet för vin- och ölförsäljningsbolag att befatta sig jämväl med värdshusrörelse utan sammanhang med servering af vin eller öl. Motivet för förtroendenämndens förslag i denna del är den yppade svårigheten i ekonomiskt hänseende att på privat väg få till stånd sådana i regeln föga vinstgifvande matserveringsställen, hvarest den kroppsarbetande och därmed jämförliga befolkningen kan erhålla god och billig föda utan att blottställas för frestelse att därvid jämväl intaga starka drycker. Emedan det för göteborgssystembolagen med deras penningeresurser och oberoende af pekuniär vinning måste vara långt lättare än för andra att inrätta och hålla nykterhetsvärdshus, har den meningen alltmär gjort sig allmänt gällande äfven bland sansade nykterhetsvänner, att bolagen böra göra detta; och då sålunda ett önskemål föreligger, hvilket obestriddigen är i hög grad behjärtansvärdt, anser förtroendenämnden, att det laga hinder, som nu för brännvinsförsäljningsbolagen möter för tillmötesgående af detsamma, ej bör uppställas äfven i en lagstiftning om vin- och ölförsäljningsbolag.

De af förtroendenämnden föreslagna bestämmelserna skilja sig äfven i ett annat och än mera genomgripande afseende från motsvarande stadganden såväl i 1905 års förordning om försäljning af brännvin som i de äldre författningarna angående denna handel, därutinnan nämligen att nettovinsten å vin- och ölförsäljningsbolagens rörelser skulle gå till annat ändamål, än hvartill det mesta af brännvinsförsäljningsbolagens nettovinst nu enligt lag användes.

För denna viktiga del af förslaget vill förtroendenämnden nu söka bjuda skäl.

Till en början må då erinras, hurusom i den första för bolaget i Göteborg år 1865 fastställda bolagsordningen bestämdes, att detta bolags hela nettovinst skulle användas till något eller några för den arbetande klassen gagneliga ändamål. Denna ursprungliga, för det s. k. göteborgssystemets filantropiska karaktär

betecknande, stipulation ströks dock redan vid utgången af bolagets första treåriga koncession, emedan stadens med bolaget konkurrerande enskilda krogidkare erbjudit sig att, förenade till bolag, öfvertaga hela detaljhandeln med brännvin därstädes samt afstå all sin nettovinst till kommunen utan något förbehåll om sättet för medlens användande. För att få sin koncession förnyad nödgades det äldre bolaget underkasta sig enahanda inskränkning i sin bestämningsrätt öfver vinstens användning, och när bolagets anbud med denna förändring antogs, kan man säga, att en rubbning och en ganska väsentlig sådan skedde i den plan, hvarefter göteborgssystemet ursprungligen uppgjordes och i sin början arbetade. Den sålunda uppståndna förändringen lagfästades emellertid i förordning den 26 augusti 1873 genom den i det mesta ännu gällande bestämmelsen, att bolagens nettovinst skulle enligt viss fördelning tillkomma kommunerna, landstingen och hushållningssällskapen. Genom brännvinsförsäljningsförordningen af den 9 juli 1905 har dock i viss mån skett en återgång till det äldre förhållandet. i ty att i denna författning föreskrifvits, att en jämförelsevis ringa del af bolagens till statskontoret inlevererade inkomstmedel skall af denna myndighet afsättas för att användas »till främjande af nykterhet och motarbetande af dryckenskapens följder».

Utan att ingå i någon undersökning af frågan, huruvida, principiellt taget, det ej är rätt och billigt, att brännvinsförsäljningsbolagens behållning af spirituosa-handeln tilldelas kommunerna, landstingen och hushållningssällskapen till vederlag för de dryga kostnader, som dessa korporationer, särskildt kommunerna, få vidkännas för åtskilliga institutioner, åt hvilkas verksamhet dryckenskapen i hög grad bidrager att gifva en vidsträckt omfattning, såsom fattigvård, polis, fångvård m. fl., eller riktigare och med billighetens fordringar mer öfverensstämmande vore att uteslutande och mera direkt använda de ifrågavarande medlen till förmån för den talrika och mestadels mindre bemedlade befolkningsklass. som genom sina brännvinsinköp för ett pris, vida öfverstigande varans pekuniära värde, lämnar det ojämförligt största bidraget till bolagens inkomster, vill förtroendenämnden emellertid framhålla det obestriddliga faktum, att det förstberörda förfarandet afgjort har den allmänna opinionen mot sig, och detta till den grad, att icke blott bolagens många vedersakare ständigt taga detsamma till förevändning för sin afvoghet mot bolagssystemet och därpå stödja sina hänsynlösa agitationer mot bolagen, utan äfven, hvad afsevärdare är, framstående anhängare af göteborgssystemet, så inom som utom vårt land, ganska allmänt ogilla och beklaga, att bolagsvinsten anslås till fyllande af rent kommunal-ekonomiska behof och därigenom lättar jämväl de förmögna samhällsmedlemmarnas skattebördor i stället för att användas allenast till bekostande af arbetarebostäder, folkbibliotek, värmestugor och dylika, särskildt för arbetsklassen afsedda filantropiska ändamål, samt häri se ett förhållande, som tillintetgör eller försvagar den sympati, hvarmed göteborgssystemet i sin ursprungliga organisation skulle omfattas i vida kretsar af moderata och fördomsfria nykterhetsvänner. Den samstämmighet mellan motsatta inflytelserika läger, som sålunda råder i denna punkt, kan tydligen i längden föra därhän, att förtroendet till bolagssystemet allt mer och mer rubbas samt därigenom äfven tvifvel om gagnet af bolagens verksamhet

uppstår och efter hand vinner ett så djupt insteg hos allmänheten, att systemets bestånd äfventyras. Om bolagen själfva med denna fara framför ögonen lifligt önska en återgång i största möjliga utsträckning till den tidigare vinstdispositionen, torde detta icke rättvisligen kunna tolkas såsom ett uttryck för åtrå efter popularitet utan bör fastmera på goda skäl anses hafva sin grund i en helt naturlig och lofvärd åstundan hos bolagen att upprätthålla en institution, om hvars förmåga att, i den mån sådant genom administrativa åtgärder låter sig göra, inskränka rusdrycksmissbruket, de, med stöd af samlad erfarenhet, äro orubbligt öfvertygade. För öfrigt har ju, såsom ofvan erinrats, Riksdagen redan beträdd denna återväg genom den på dess initiativ tillkomna bestämmelsen, att en del af brännvinsförsäljningsbolagens nettovinst skulle användas till främjande af nykterhet och motarbetande af dryckenskapens följder, och då numera nykterhetssträfvandet är i Riksdagen starkt representeradt genom inflytelserika målsmän, kan man taga för gifvet, att lagstiftaren snart kommer att gå vidare i denna riktning.

Kommer nu äfven detaljhandeln med vin och öl att läggas under bolagsystemet, kan förtroendenämnden under sålunda rådande omständigheter ej finna skäl att därvid bibehålla en vinstanvändning, som är utdömd af den allmänna opinionen och innebär en våda för bolagsinstitutionens fortvaro, utan vore det, efter nämndens uppfattning, klokt, om lagstiftaren ville begagna sig af detta tillfälle för att åt göteborgssystemet, i dess tillämpning på det nya föremålet, återbörda det förtroende, den välvilja och det anseende, hvaraf detta system var i åtnjutande, så länge bolagens sedlighetssträfvande ej var förenadt med ekonomisk fördel för någon annan än den kroppsarbetande folkklassen, men som systemet förlorat efter hand som det gått ifrån denna sin ursprungliga och ädla ståndpunkt för att med bolagens vinstmedel bereda en år från år allt ymnigare inkomstkälla till bestridande af kommunala, mestadels obligatoriska och delvis af dryckenskapen oberoende utgifter.

Då förtroendenämnden på nu angifna grund föreslår, att vin- och ölförsäljningsbolagens nettovinst skall användas för filantropiska ändamål, anser nämnden dock, att man beträffande de närmare bestämmelserna härom för närvarande bör stanna vid det, som i motsvarande afseende finnes i brännvinsförsäljningsförordningen föreskrifvet i fråga om en del af brännvinsmedlen eller att den skall inlevereras till statskontoret och där afsättas för att användas till »främjande af nykterhet och motverkande af dryckenskapens följder». Det skulle således sedermera ankomma på vederbörande myndighet att pröfva och afgöra, när och till hvilka institutioner medlen skola utbetalas för att på bästa sätt tillgodokomma det sedliga och humanitära intresse, som de inom det af nämnda bestämmelse anvisade vidsträckta fältet äro afsedda att främja.

Inom förtroendenämnden har varit ifrågakämladt, att all den handel med vin och öl, hvarom nu är fråga, skulle få öfverlätas antingen åt ett inom stad särskildt för ändamålet bildadt bolag eller ock, om i staden finnes ett koncessionerat brännvinsförsäljningsbolag, åt detta. Sedan nämnden bestämt sig för att föreslå det ofvan omförmälda sättet för användningen af de eventuella vin- och ölförsäljningsbolagens nettovinst, har nämnden dock öfvergifvit tanken på detta

alternativ, då det nämligen är tydligt, att de olika sätten för redovisningen och användandet af de två bolagskategoriernas vinstmedel skulle lägga hinder i vägen för berörda anordning, så mycket mer som vinsten å det vin och öl, brännvinsförsäljningsbolagen i denna sin egenskap afyttra, skall enligt lag redovisas och användas på samma vis som vinsten å deras försäljning af brännvin och andra spritdrycker.

Enär i fall den föreslagna vinstdispositionen kommer till stånd, hvarken kommunerna, landstingen eller hushållningssällskapen skulle få något *ekonomiskt* intresse att bevaka i vin- och ölförsäljningsbolagens verksamhet, men denna disposition i stället skulle tillföra staten ett sådant intresse, har det synts förtroendenämnden ej finnas anledning att beträffande dessa bolag tillerkänna de tre förstnämnda korporationernas representanter den dem i afseende å brännvinsförsäljningsbolagen förlänade rätt att bestämma om ansvarsfrihet, medgifva eller vägra fastighetsköp o. d., utan hafva hithörande funktioner i stället lagts på Kungl. Maj:ts befallningshafvande såsom statens representant. På samma grund skulle ej heller, enligt förslaget, befogenhet att utse ledamöter af bolagsstyrelserna eller revisorer för granskning af bolagens förvaltning tillkomma landsting eller hushållningssällskap; men då denna behörighet, för så vidt stadsfullmäktige eller allmän rådstuga angår, kan anses betingad jämväl af den vård, kommunen bör taga om det *sedliga* syfte, för hvilket vin- och ölförsäljningsbolagen, i likhet med brännvinsförsäljningsbolagen, skulle arbeta, hafva brännvinsförsäljningsförordningens hithörande bestämmelser, i hvad de röra statsfullmäktige eller allmän rådstuga, upptagits i förslaget, dock med den af ofvanberörda ändring i det ekonomiska intresseläget motiverade skillnad, att stadsfullmäktige eller allmän rådstuga skulle utse allenast en styrelseledamot och en revisor samt Kungl. Maj:ts befallningshafvande en styrelseledamot och två revisorer, genom hvilken befogenhet för Kungl. Maj:ts befallningshafvande det, så vidt förtroendenämnden kan se, blefve onödigt, att denna myndighet, på sätt i fråga om brännvinsförsäljningsbolag finnes föreskrifvet, äfven förordnar ombud för tillsyn öfver vin- och ölförsäljningsbolagens verksamhet.

Till sist vill förtroendenämnden fästa uppmärksamhet därpå, att dess förslag, i nära analogi med brännvinsförsäljningsförordningen, endast afser att för bolag tillgänglighålla temporära försäljningsrättigheter af en viss kategori, men lämna orubbad all öfrig försäljningsrätt, den må vara själfskrifven eller kunna genom vederbörande myndighets särskilda tillstånd förvärfvas.»

Förtroendenämnden slutade med att föreslå en framställning i ämnet, hvilket dock afvisades å utskänkningsbolagens möte.

* * *

Såsom framgår af ofvanstående framställning har tanken på ölförsäljningens koncentrerung i stad omfattats med sympatier såväl inom nykterhets-sällskap som bland utskänkningsbolagens ledande män. Den förefaller äfven

vara af den betydhet, att den å nyo, enligt min mening, bort dragas inför Riksdagens pröfning.

Jag inser förvisso, att svårigheterna äro stora, ej minst därför att ölet är en helt annan vara än brännvinet, föga hållbar och därför lämpad för hastig afsättning. Ett par af de bestämmelser, som föreslagits af utskänkningsbolagens förtroendenämnd, må särskildt understrykas, såsom att tillverkare af öl må kunna själf försälja sin vara till fast boende personer i deras hem samt att innehafvaren af försäljningsrättighet må kunna i hemmen distribuera varan — bådadera till hemkonsumenternas bekvämlighet och den förra till bryggerinäringens ekonomiska tryggande. Skulle sådana stadganden leda till missbruk, finge de naturligtvis ändras; i alla händelser skulle deras tillämpning högst väsentligt underlätta öfvergången från nuvarande försäljnings- och distribueringsförhållanden till ett bolagssystem.

Af särskild vikt är, att nettobehållningen skulle gå — icke till staden, utan till staten. Därmed vinner man den påtagliga fördelen, att stads-kommunernas finanser ej ytterligare förbindas med spritdryckskonsumtionen och att de absolutistiska nykterhetsvännerna således ej behöfva motsätta sig denna bolagstanke såsom stridande mot deras arbete för det lokala vetots användning. Utan att ytterligare krångla till situationen i städerna, skulle tankens realiserande helt visst skapa en bättre och enhetligare situation i fråga om spirituosa försäljningen öfverallt, där det lokala vetot icke komme till användning, främst i storstäderna.

Slutligen vill jag framhålla önskvärdheten däraf, att i händelse bolagssystemet utsträcker till ölförsäljningen, den staten tillkommande nettobehållningen måtte användas till sådana mer tillfälliga utgifter, som uppförande af tuberkolossanatorier, sjukhus, arbetarebostäder och dylikt, men icke till bestridande af årligen återkommande förvaltningsutgifter etc., i det man lätt kan tänka sig, att med fortsatt användande af det lokala vetot nettobeloppet kan afsevärdt fluktuera från tid till tid.

Under hänvisning till ofvanstående tillåter jag mig vördsamt föreslå,

att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t hemställa, det Kungl. Maj:t måtte taga under öfvervägande, huruvida och i hvilken utsträckning nu gällande bestämmelser angående försäljning af vin och starkare maltdrycker i stad lämpligen må kunna förändras därhän, att i sedlighetens intresse bildadt bolag må kunna öfvertaga sagda försäljning i hufvudsaklig öfverens-

stämme med hvad som i brännvinsförsäljningsförordningen är stadgad om brännvinsförsäljningens öfverlämnande åt sådant bolag, dock att uppkommen netto-behållning må öfverlämnas till statskontoret att enligt statsmakternas bestämmande användas till nykterhet, sedlighet och god folkkänsla gagnande ändamål.

Stockholm den 26 januari 1909.

Karl Hildebrand.
